

2021 Yolsuzluk Algı Endeksi'nin özel sektörde yansımaları

SERBEST KÜRSÜ

AV. ASENA
AYTUĞ KESER

AV. LATİF
AKTAŞ

25092.keser@sgm.2x1.tr

latif.aktas@sgm.2x1.tr

Yolsuzluk ifadesi genellikle görev kapsamındaki yetkilerin kişisel menfaat için kötüye kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Yolsuzluk neticesinde kamusal güven ortadan kalktığı gibi ülkelerin potansiyellerini açığa çıkarmaları da engellenir. Bu konuda yapılan birçok çalışma, yolsuzluk ile sürdürülebilir ekonomik büyüme arasında negatif bir korelasyon olduğuna işaret etmektedir. Sağlıklı bir girişim, yatırım ve ekonomik büyüme ortamı, en temelde şeffaflık ve hesap verilebilirliğin mevcut olmasına dayanır ve ancak yolsuzluk teşebbüsleri ile kararlı şekilde mücadele edildiğinde gelişim gösterebilir.

Yolsuzluk ile mücadeledeki başarı, ekonomik kalkınma açısından da kilit bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Hukuk dışı doğası gereği yolsuzluk, geleneksel yöntemlerle ya da çoğu zaman fiili durumu yansıtmakta başarısız olan kamu kaynaklarına başvurularak doğru bir şekilde ölçülememektedir. Bu bakımdan kamuoyunun yolsuzluk konusundaki algısının, ülkelerdeki yolsuzluk düzeyini göstermekte daha isabetli sonuçlar ortaya koyduğu söylenebilir. Buradan hareketle Uluslararası Şeffaflık Örgütü tarafından her yıl yayınlanan Yolsuzluk Algı Endeksi ("Endeks"), iş insanları ve ülke uzmanlarıyla yapılan anketlerden elde edilen çeşitli puanları bir araya getirerek ülkelerde gerçekleşen yolsuzluk olaylarının sıklığı ve yoğunluğu konusunda güvenilir bir referans noktası oluşturmaktadır.

25 Ocak 2022 tarihinde ya-

Araştırmalar, yolsuzluk ile sürdürülebilir ekonomik büyüme arasında negatif bir korelasyon olduğuna işaret etmekte. Sağlıklı

bir girişim, yatırım ve ekonomik büyüme ortamı, en temelde şeffaflık ve hesap verilebilirliğin mevcut olmasına dayanır ve ancak yolsuzluk teşebbüsleri ile kararlı şekilde mücadele edildiğinde gelişim gösterebilir.

Yınlanan 2021 Yılı Endeksi'nde Türkiye, geçen yıla göre 2 puanlık bir kayıp yaşayarak 38 puanla 180 ülke arasında 96. sırada yer bulmuştur. Türkiye'nin bu sıralaması hakkındaki değerlendirmeler ağırlıklı olarak ülkenin son on yıldır süregelen düşüşüne dikkat çekmektedir. Kabahatler Kanunu'nda yapılan son değişikliklerle birlikte tüzel kişi yararına gerçekleştirilen rüşvet eylemlerinde tüzel kişiye idari para cezası uygulanması için fiili gerçekleştiren kişi hakkında yürütülen soruşturma veya kovuşturmasının tamamlanmasına gerek duyulmaması ve tüzel kişiye uygulanacak idari para cezalarının ciddi oranda artırılması başta olmak üzere yolsuzlukla mücadele alanında mevzuat bakımından önemli gelişmeler kat edilmesine rağmen, Türkiye'nin bu konudaki en temel sorunu mevcut hukuk kurallarının efektif bir şekilde uygulanmaması olmaya devam etmektedir. Bu bakımdan, gerek ulusal gerekse uluslararası kamuoyunun uygulamaya araclarının etkin şekilde kullanıldığı konusunda somut gelişmelerle ikna edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, son dönemde Avrupa Birliği'nde de tartışılmakta olan ve Almanya, İtalya, Fransa gibi ülkelerin yavaş yavaş gündemlerine almaya başladıkları tüzel kişilerin cezai sorumluluğuna ilişkin yasal düzenlemelerin Türkiye'de de gündeme alınması ve bu anlamda atılacak somut adımlar, Türkiye'nin yolsuzlukla mücadele karnesine olumlu şekilde yansiyebilir.

2021 Yılı Endeksi özel sektöre yönelik uyarıları da beraberinde getirmektedir. Risk temelli bir yaklaşımla, bir ülkenin yolsuzluk düzeyine ilişkin kamuoyu algısı ne kadar

kötüyse, kurumsal paydaşların da yolsuzluk bakımından alacakları önlemleri o derece sıkılaştırmaları gerekecektir. Olası yolsuzluk risklerini en aza indirmek isteyen şirketler, ilk etapta yolsuzlukla mücadele politika ve prosedürleri hazırlamakta başlamalıdır. ABD Yolsuzluk ve Rüşveti Önleme Kanunu (FCPA) ve Birleşik Krallık Rüşvet Yasası (UK Bribery Act) gibi ülke dışında gerçekleştirilen yolsuzluk faaliyetlerini de kapsayan son derece katı yolsuzlukla mücadele yasaları, uluslararası kurum ve kuruluşların yolsuzluk konusuna çok daha hassas yaklaşmasına neden olmaktadır. Bu doğrultuda, Türkiye'de bulunan uluslararası şirketlerin önemli bir kısmının hâlihazırda benzeri kural ve prosedürlere sahip olduğu söylenebilir. Yine de yolsuzluk karşıtı politika ve prosedür uygulamaları henüz ülke standardı haline gelmekten çok uzaktır.

Yolsuzlukla mücadele politikalarının her bir şirketin faaliyet gösterdiği sektör ile faaliyetlerinin kapsam ve ölçeğine göre karşılaşılabileceği riskler değerlendirilerek özelleştirilmesi gerekmektedir.

Ancak her durumda, yolsuzluğa neden olan ilişkileri önlemek veya tespit etmek için güçlü kontrol mekanizmalarının uygulanması önemlidir. Yolsuzluğa sıfır tolerans, kurum kültürünün bir parçası haline gelmeli, olası yolsuzluk vakalarını bildiren çalışanlar sahiplenilmeli ve korunmalıdır. Şirketler, çalışanlarına gerekli eğitimleri vererek duyarlılık ve farkındalığı artırmalı ve herhangi bir olaya tanık olmaları halinde bunu çekinmeden bildirecekleri bir ihbar mekanizması oluşturmalıdır. İhbar mekanizması ile bildirilen konuların takibinin titizlikle yapılması ve ihbarlara efektif şekilde cevap verilmesi hedeflenmelidir. Kağıt üzerinde benimsenen kural ve prosedürlerin efektif şekilde hayata geçirilmesi, ülkeler gibi şirketlerin de yolsuzlukla mücadele konusunda karşılaştıkları en önemli sorundur. İçeriği ne olursa olursun etkin şekilde uygulanmayan politika veya prosedürlerin yolsuzlukla mücadele süreçleri açısından herhangi bir değeri olmayacaktır. Şirket içi ve üçüncü taraf denetimleri, politika ve prosedürlerin uygulanmasına ve bu uygulamaların değerlendirilmesine katkı sağlayabilecektir.

ENDEKS SONUÇLARI ALARM GÖREVİ GÖRMELİDİR

Sonuç olarak 2021 Yılı Endeks sonuçları, kapsamındaki diğer ülkelere benzer olarak Türkiye açısından da tatmin edici olmaktan uzaktır. Türkiye'nin bu performansı, hem kamu hem de özel sektör açısından bir alarm görevi görmelidir. Karar alıcılar, öncelikli olarak ülkenin yolsuzlukla mücadelede başarısız olduğunu kabul etmeli ve bu durumu telafi etmek için daha fazla çaba ortaya koyulmalıdır. Bununla birlikte özel sektör paydaşlarının da yasal çerçeveye yetinmeyip inisiyatif almaları gerekmektedir. Katı kurumsal kurallar yolsuzlukla mücadelede

başının anahtarıdır. Uygulanabilirlik ise Türkiye'nin genel sorunu olmakla birlikte sektör paydaşlarının da üstesinden gelmesi gereken önemli bir meseledir. İnsan faktörü var olduğu sürece ne ülkelerin ne de şirketlerin yolsuzluğu ortadan kaldırması söz konusu olacaktır; ancak yolsuzlukla mücadelede kuralları önceden belirlemek, bu kurallara kararlı bir biçimde uymak ve uygulamak ve olumsuz durumları bildiren kişilere kendilerini güvende hissedecekleri bir iş ortamı sağlamak risklerin ve sorumlulukların yönetilmesine yardımcı olabilir.